

BJÖRKEN OCH STJÄRNAN
på Topelius KUDDNÄS

Väggmålning i Brostugan av Gunnar Clément.

Björken och stjärnan

Saga av Zacharias Topelius
Första gången publicerad år 1852
Nykarlebyveckan 2014

Björken och stjärnan

av Zacharias Topelius

För mer än 200 år sedan var det i Finland stor nöd. Det var krig och människorna led av fattigdom, hunger och sjukdomar. Många familjer splittrades och barnen blev omhändertagna i främmande länder. När det äntligen blev fred i landet var det därför i nästan alla hem någon som saknade en kär familjemedlem och inte visste om denne levde eller var död.

I en stuga var det två små syskon, en pojke och en flicka, som blivit bortförda långt bort till ett främmande land. De hade blivit bra omhändertagna i det nya landet och hade allt de kunde önska sig, ändå så hade de en väldig hemlängtan till sina riktiga föräldrar och sitt eget hemland.

När barnen fick höra att det blivit fred i Finland och att alla som ville nu kunde återvända hem, så ville barnen förstås också få komma hem. Barnen sade att de till och med kunde gå hem, bara de skulle få återvända. Men familjen som de bodde hos skrattade åt dem och förstod inte varför de skulle vilja tillbaka hem, då de hade det så bra i det nya landet.

-Men vi vill gå hem, sa barnen

-Dumma barn, vet ni inte att det är över tusen kilometer till ert hem

-Det gör det samma, svarade barnen. –Bara vi får gå hem

-Men är inte det här ert hem nu? Här har ni mat och kläder i överflöd, en varm stuga att bo i och vänliga människor som tycker om er. Vad vill ni mer ha?

-Vi vet, sa barnen. Men vi vill gå hem.

- Inte har ni längre något hem att fara till. Era föräldrar och syskon är säkert döda. Dessutom är det i hela landet stor brist på mat och fattigdomen är stor.

-Ja, sa barnen. Men vi vill gå hem.

-Vem ska då visa er vägen dit?

-Gud, sade pojken. Dessutom minns jag att på mina föräldrars gård står en stor björk, där många vackra fåglar brukar sjunga om morgnarna.

-Och jag minns, sa flickan. Att om kvällarna lyser en stjärna där genom björkens löv.

-Dumma barn, sa de nya föräldrarna i det främmande landet. Det går absolut inte.

Och de förbjöd barnen att överhuvudtaget mer tänka på saken. Men ju mer de förbjöd, desto mer ville barnen hem, inte för att de var dumma, utan för att de längtade så väldigt till sitt riktiga hemland.

En natt då barnen inte kunde sova, bestämde de sig för att rymma och starta sin långa vandring hemåt. De tog lite kläder och lite mat och skyndade sig iväg. När de gått en stund sa flickan:

-Vet du min bror, jag är så rädd att vi inte ska hitta den rätta vägen hem. Brodern svarade:

-Vi ska hela tiden gå åt nordväst, där vi ser solen gå ner om kvällarna, ditåt är vårt hemland. Vårt märke ska vara björken på gården och den klara stjärnan som lyser genom lövet, då vet vi att vi är hemma. När de vandrat vidare en liten stund, sa systemen igen.

-Vet du min bror, jag är så rädd att vilddjur eller rövargäng ska ta oss och skada oss.

Men brodern sade:

- Gud skall beskydda oss. Minns du inte bönen vi lärde oss i hemmet då vi var små? Vart jag mig i världen vänder, står min lycka i Guds händer.

-Ja, sa flickan och Gud sänder säkert sina skyddsänglar för att skydda oss. Så gick de glada vidare och inget farligt hände dem.

En dag kom de till en korsning där två lika breda vägar gick åt varsitt håll. Nu visste de inte vilken väg de skulle välja. Då hörde de två små fåglar sjunga vid vägen som gick åt höger.

-Kom, sa brodern, det här är den rätta vägen det hör jag på fåglarnas kvitter.

-Ja, sa systemen, fåglarna är våra skyddsänglar som ska visa oss den rätta vägen hem. När barnen fortsatte, flög fåglarna hela tiden en liten bit framför dem och visade vägen. Barnen åt av skogens frukter och bär, drack vatten ur källor och sov på mjuka bäddar av björnmossa. Det var märkvärdigt, varje dag hittade de mat och varje kväll en ny bädd att sova på.

När de gått i många, många dagar började flickan tröttna och sa till sin bror:

-När får vi riktigt börja söka vår björk?

-Inte förrän vi omkring oss hör människorna tala det språk som vår mamma o pappa talade, sa brodern. De vandrade vidare många långa dagar igen och sommaren började närma sig höst. Det började skymma om kvällarna och bli mörkt i skogen. Landskapet som de vandrade igenom började få ett annat utseende. Hittills hade de gått över stora slätter men nu kom de till ett landskap med kullar, berg, floder och stora sjöar.

-Hur ska vi komma över de branta bergen? sa flickan

-Jag ska bära dej, sa pojken, och han bar henne.

-Hur ska vi komma över de stora sjöarna och de strida floderna? sa flickan.

-Vi ska ro, sa pojken, och han rodde över floderna och sjöarna. Alltid när de kom till en strand, fanns en båt som liksom bara väntade på dem. Men över små floder simmade de, för de hade hela tiden sina skyddsänglar, fåglarna med sig.

En dag hade barnen gått hela dagen lång, utan att vila. De var mycket trötta. På kvällen kom de till ett nytimrat hus och på gården stod ett litet barn och skalade rovor.

-Vill du ge oss en av dina rovor? frågade pojken

-Kom in, mamma kan bjuda på mat inne i stugan, sa barnet.

Pojken hörde att barnet talade samma språk som föräldrarna gjort. Han blev så glad att han började klappa i händerna och dansa runt av glädje.

-Varför blev du så glad, min bror? frågade flickan.

-Hör du inte att barnet talar våra föräldrars språk. Det betyder att nu är vi inte så långt hemifrån längre. Nu kan vi börja söka vår björk.

Inne i stugan blev barnen bra omhändertagna och de fick äta sig mätta. Folket i stugan fick höra att barnen vandrat lång väg och att de sökte sitt hem. Men när de hörde att barnen inte hade något annat märke att gå efter än, att på gården står en björk, där fåglarna sjunger i morgonsolen och om kvällen lyser en stjärna i björkens löv. Då tyckte folket mycket synd om barnen.

-Stackars barn, hur ska ni någonsin hitta hem. Finland är stort och här växer många tusen björkar och på himlen lyser miljoner stjärnor.

-Vi litar på Gud och våra skyddsänglar, sa barnen. Så tackade de för maten och gick vidare.

Barnen fortsatte sin vandring nu i hemlandet Finland men ännu långt hemifrån. Nu behövde de inte längre sova i skogen utan de fick sova i gårdarna de kom till. Överallt blev de väl emottagna och bjöds på mat. Flickan började ändå misströsta och sade:

-Finland är så stort, och vi är så små! Vi kommer aldrig att hitta vårt hem. Pojken blev arg på henne och sade:

-Ge inte upp nu, då vi varit så länge på väg. Jag känner på mig att vi snart kommer att hitta rätt. Fåglarna flyger ju med oss varje dag, vi är inte lämnade ensamma.

-Ja, så är det nog sa flickan och så gick de gladare vidare.

När de vandrat i mer än ett år kom de sent en kväll till en ensam gård. På den gården stod en stor björk som löven just slagit ut i och genom lövens krona lyste en stor klar

stjärna.

-Där är vår björk! ropade pojken

-Det är vår stjärna! svarade flickan genast.

De kramade om varandra och tackade Gud som visat dem vägen hem.

-Här är stallet, där pappa brukade leda in hästarna, sa pojken

-Och jag känner igen brunnen, där mamma brukade vattna korna, sa flickan

-Där står två små kors under björken, vad ska det betyda? Undrade pojken

-Jag är rädd för att gå in i stugan, sa flickan. Tänk om vår mamma och pappa är döda eller om de inte känner igen oss längre? Gå före du som är stora bror.

-Vi stannar och lyssnar vid dörren först, sa pojken

Inne i stugan satt en gammal man med sin hustru. Ja så gamla var de inte, men de var så ledsna och de hade haft det så svårt att de börjat se gamla ut.

Mannen sa till sin hustru:

-Ja, nu sitter vi här ensamma som vanligt. Alla våra fyra barn är borta. Två är begravda under björken och två är bortförda till främmande land och kommer aldrig mer tillbaka. Varför blev det så här?

-Än är inte allt hopp ute, hur gamla skulle våra två yngsta barn varit idag om de levde? undrade hustrun.

-Pojken skulle nu vara 16 år och flickan 15, svarade mannen.

I samma stund öppnades dörren och två barn steg in. De sade att de vandrat en lång väg och frågade om de kunde få lite mat.

-Kom in, kom in, sa mannen. Stanna hos oss inatt. Så stora som ni är, skulle våra barn ha varit om de levat idag.

-Ja, se så vackra barnen är, sa kvinnan. Så vackra skulle våra barn varit om de levat idag.

Då kunde barnen inte hålla sig längre utan ropade:

-Känner ni inte igen oss, vi är ju era barn och vi har vandrat hem från det främmande landet.

Då kände föräldrarna igen barnen och de blev så glada och lyckliga. Alla kramade och höll om varandra en lång stund. Barnen berättade om sina äventyr och föräldrarna berättade om syskonen som dött och hur fattiga och ledsna de varit. Så sade mamman glatt:

-Ja, kunde väl tro att något skulle hända, när två främmande fåglar sjöng så glatt i björken i dag.

-Dem känner jag, sa flickan. Det är våra skyddsänglar som flugit framför oss hela tiden och visat oss vägen hem. Nu vet jag att det är våra syskon som dött och som blivit änglar. De ville att vi skulle hitta hem till er.

- Ja tack gode Gud för att du hjälpt oss hitta hem.

Sagan bearbetad av personalen vid Nykarleby stadsbibliotek

